

Litt om viruslidelser hos kalv

Melkebesetningene blir etter hvert større og større samtidig som effektiviteten og mekaniseringen øker. Når det gjelder sykdomsdiagnoser blant spe- og småkalv mener veterinærer ved VI Sandnes å merke en utvikling, som ikke er av det gode. Kan forklaringen være at det er blitt vanlig å ha separate kalveavdelinger?

Den uheldige utviklingen.

Det dreier seg helst om åndedrettslidelser (tungpusthet og hoste) eller tarmproblemer (diaré med salttap og uttørking som følge). I noen besetninger bukker en stor del av kalvene under som følge av tilsynelatende smittsomme sykdommer. Involverte laboratorier påpeker ofte virus som sannsynlig syndebukk og i denne artikkelen vil det bli størst fokus på virusinfeksjoner, mens feil ved føret, fôringsmåter eller lidelser forårsaket av andre agens s.s. mykoplasma og parasitter vil ikke bli berørt.

Hva skjer når smitte kommer inn i besetningen.

Når et virus smitter dyr i en avdeling/fjøs for første gang eller etter en årelang pause vil ikke dyrene ha antistoffer mot viruset. Antistoffer er spesifikke dvs. må passe til vedkommende agens slik som nøkkel passer til en lås. Det tar litt tid før nødvendig mengde antistoffer blir dannet og før det skjer kan virus gjøre stor skade for eksempel på spe- og småkalver. For de fleste smittsomme (kalve)sykdommer gjelder at dyr med et modent immunsystem danner antistoffer og hos kviger og kyr blir antistoffer overført til melken i tiden rundt kalving. Der vi har separate avdelinger ser vi av og til at virus herjer i kalveavdelingen mens kufjøset får være i fred. Når verken kyr eller kviger kommer i kontakt med virus vil den spesifikke beskyttelse for neste generasjon spekalver dermed utebli.

Der kyr og kalver deler samme fjøs/luftrom er sannsynligheten større for at et virusangrep vil føre til "vaksinering" av kviger og kyr slik at neste generasjon får bedre beskyttelse via råmelkens antistoffer. Dette fører imidlertid ikke med seg noen som helst garanti for at kalvene ikke blir smittet.

Luftveislidelser.

Ikke uventet løper kalver holdt innendørs høyest risiko for smittsomme luftveislidelser. Det starter gjerne med et virusangrep og deretter ligger veien åpen for bakterier. Det kan dreie seg om en eller flere (samtidig forekommende) virustyper.

For noen virustyper kan det nytte å vaksinere noen eller de fleste av mødrene. Blir bare noen få vaksinert må en ta vare på den første råmelken fra disse, fryse det overflødig ned og bruke som beskyttelse til avkom av ikke vaksinerte mødre.

Enkelte besetninger kan stå overfor et problemvirus som blir kalt "BRSV" og er ganske utbredt for eksempel i Rogaland. Her har vi et forhold som kan bli irriterende vanskelig i noen fjøs, nemlig at råmelkens antistoffer gir skuffende dårlig beskyttelse av luftveienes slimhinne. Til og med mødre som produserer rikelig av de riktige antistoffene kan komme til kort. Vaksinasjon av spekalv er til liten nytte bl.a. fordi kalven kan være dødssyk før antistoffproduksjonen er kommet skikkelig i gang.

Miljøet rundt kalvene kan rett og slett bli så nedsmittet at kalveplassen blir rene dødsfellen.

Hva gjør man når riktig stell og oppføring med råmelk ikke nytter?

Slik situasjon kan tvinge gårdbrukeren til å plassere den nyfødte i usmittet miljø, for eksempel en rengjort kalveplass eller -hytte og ha god avstand mellom individene. Husk. Ikke sett kalven ut i en kald hytte/boks før pelsen er blitt tørr.

Står kalven inne må en sørge for god ventilasjonen men unngå for all del golvtrekk. Ren luft skal komme utenfra, ikke fra avdelinger med eldre puljer eller årganger. Sørg alltid for myk

og ren liggeplass for småkalver. Da støv irriterer luftveiene og dermed baner vei for smittestoffer må en unngå dette.

Fordøyelseslidelser.

Bakterie- eller virusinfeksjoner er ikke uvanlige, også her kan et virusangrep komme først etterfulgt av en bakterieinfeksjon. Generelt sett har råmelkens antistoffer lettere for å beskytte tarmslimhinner enn slimhinnene i luftveiene. Dette er ingen overraskelse når en er klar over at noen antistoffer (molekyler) ikke blir absorbert over i blodet, men utøver sin beskyttende funksjon lokalt i tarmen. Vaksinerings av mødrene kan dermed gi brukbar beskyttelse via råmelk og kan anbefales hvis besetningen er plaget med tarmvirus eller -bakterier.

Tiltak mot smittsomme kalvesykdommer.

Å bygge opp kalvens immunforsvar med råmelk, sørge for god fóring og stell og la kalven få myk og tørr liggeplass er fortsatt basisregler til tross for at enkelte blir nær sagt tvunget til å ty til kalvehytter og vaksinerings. Har man mange kalver samtidig i kalverommet kan det føre til stor smittepåkjenning og verst kan det bli i store fjøs med konsentrert kalving og relativt liten plass til spekalvene. Nyinnkjøpte kalver kan være smittebærere eller omvendt, at det er fjøsets dyr som bærer smitten og det er nykommeren som er mottakelig. En liten påminnelse til slutt. Ikke bruk for liten tid på spekalven. Ømfintlige individer trenger hyppig tilsyn.

Sveinn Gudmundsson
Forsker ved Veterinærinstituttet i Sandnes
Tlf. 51603543